

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ”
ч. I. Антична література
(для бакалаврів філологічних спеціальностей)

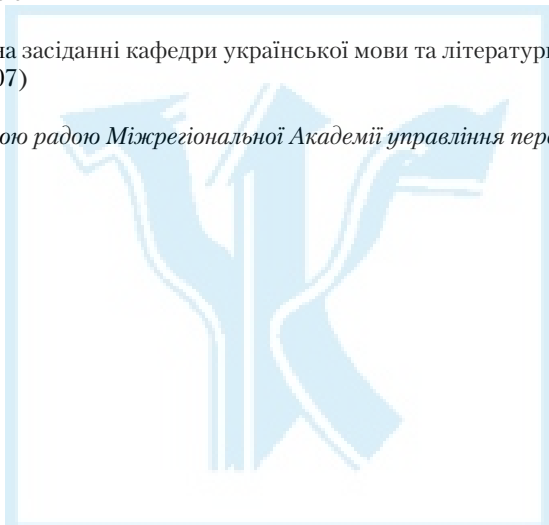
МАУП

Київ 2007

Підготовлено старшим викладачем кафедри української мови та літератури
Н. І. Дорофєєвою

Затверджено на засіданні кафедри української мови та літератури (протокол
№ 2 від 27.02.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Дорофєєва Н. І. Навчальна програма дисципліни “Історія зарубіжної літератури” (ч. I. Антична література) (для бакалаврів філологічних спеціальностей). — К.: МАУП, 2007. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Історія зарубіжної літератури” (ч. I. Антична література), теми контрольних робіт, методичні рекомендації до самостійного вивчення програмного матеріалу, виконання та оформлення контрольної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Антична література — перша частина дисципліни “Історія зарубіжної літератури”, вивчення якої передбачено на філологічних факультетах вищих навчальних закладів майбутніми перекладачами, вчителями мови, літератури тощо.

Головне завдання курсу — розкрити основні тенденції розвитку першої в Європі художньої літератури, формування різноманітних жанрів епосу, лірики та драми, специфіку творчого доробку найвизначніших авторів Давньої Греції і Давнього Риму, їх внесок у подальше становлення широкого спектру напрямів, течій і художніх форм літературного процесу.

Вивчення дисципліни має ґрунтуватися на основних видах навчальної діяльності з літератури: читанні текстів художніх творів, застосуванні різних засобів їх аналізу, опануванні понятійним апаратом літературознавчої науки, термінами і поняттями, розробленими митцями Давньої Греції і Давнього Риму.

При вивченні окремих тем курсу основну увагу слід приділяти законам розвитку художнього мислення і чинникам виникнення та становлення різних літературних явищ, тенденцій, художніх засобів.

Програма побудована за історико-хронологічним і тематичним принципом, охоплює найсуттєвіші явища і творчі здобутки майстрів словесного мистецтва Давньої Греції та Давнього Риму. Курс має сприяти усвідомленню виняткового значення античної літератури для розвитку європейського і загального світового літературного процесу.

Семінарські та практичні заняття повинні забезпечувати поглиблення теоретичних знань, формування й удосконалення практичних вмінь і навичок щодо аналізу, порівняння та узагальнення характерних ознак літературних явищ.

Для студентів заочної форми навчання пропонуються теми контрольних робіт і методичні рекомендації до самостійного опрацювання програмного матеріалу та виконання контрольної роботи.

Теоретичний матеріал курсу поділено відповідно на два змістові модулі, кожен з яких, у свою чергу, складається з окремих тем. Після анотації до тем вказується рекомендована література за відповідними номерами із загального списку основної та додаткової літератури до всього курсу.

У програмі наведено також питання для самоконтролю, які мають допомогти студентам систематизувати вивчений матеріал і підготуватися до підсумкового контролю знань з дисципліни.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ”
ч. I. Антична література

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Література Давньої Греції
1	Література античного світу та її місце у розвитку світового словесного мистецтва
2	Народно-поетична творчість і міфологія Давньої Греції
3	Героїчний і дидактичний епос Давньої Греції
4	Давньогрецька лірика
5	Зародження і розвиток давньогрецького театру
6	Давньогрецька проза
	Змістовий модуль II. Література Давнього Риму
7	Долітературний період і рання римська писемна література
8	Римська література періоду кризи Республіки та громадянських воєн
9	Римська класична література періоду принципату Октавіана Августа
10	Література доби Пізньої Римської імперії
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ”
ч. I. Антична література

Змістовий модуль I. Література Давньої Греції

Тема 1. Література античного світу та її місце в розвитку світового словесного мистецтва

Поняття про античний світ. Основні періоди розвитку словесного мистецтва Давньої Греції і Давнього Риму: сукупність їх історичних

і культурних надбань, значення для формування європейської культури, літератури та мистецтва. Використання літературних жанрів, визнання досконалості античної літератури та проголошення багатьох творів її представників за взірець для наслідування у наступні періоди розвитку літературного процесу (Відродження, класицизм тощо). Відлуння античних сюжетів та образів у творах світового письменства.

Література: основна [1; 3; 4];
додаткова [1; 7; 8]

Тема 2. Народньо-поетична творчість і міфологія Давньої Греції

Фольклор і міфологія Давньої Греції; відтворення в них системи поглядів на світ, природу і людину. Поширені жанри народньо-поетичної творчості, їх виконавці.

Основні цикли давньогрецьких міфів, їх характеристика. Міфи про старше й молодше покоління богів грецького пантеону, про визначних героїв: Прометея, Геракла, Ахілла, Тезея, Ясона та ін., про легендарних поетів: Орфея, Івіка та ін. Викладення давньогрецьких міфів у поемах “Теогонія” Гесіода, “Метаморфози” Овідія, їх подальше використання в античній і світовій літературі. Легенди і міфи Давньої Греції в перекладах українських авторів.

Література: основна [1–5];
додаткова [1; 4; 6; 9]

Тема 3. Героїчний і дидактичний епос Давньої Греції

Грецький героїчний епос (поєми “Іліада” та “Одіссея”). Гомер і “гомерівське питання”. Поєднання в поемах фантазії, міфології з реальним зображенням життя людей і суспільних відносин. Композиція поем, двоплановість розповіді про земні події і вчинки олімпійських богів, докладність їх висвітлення. Індивідуалізація характерів головних персонажів, уособлення в них уявлень про ідеального героя. Художні особливості й поетична техніка епічних поем Гомера. Поняття про гекзаметр. Переклади українською поем “Іліада” С. Руданським, “Одіссея” П. Ніщинським у ХІХ ст. і обох поем Борисом Теном у ХХ ст.

Гесіод як виразник духовних запитів землеробів і засновник дидактичного епосу. Поема “Роботи й дні”; основні теми і настанови,

особливості стилю поеми. Вміщення у творі міфів про п'ять віків і Прометей, їх значення в розумінні ідейного змісту поеми.

Література: основна [1–5];
додаткова [1; 5; 7–9]

Тема 4. Давньогрецька лірика

Історичні етапи розвитку давньогрецької лірики. Лірика елегійна та ямбічна, її творці. Специфіка і різновиди елегій Калліна, Тиртея, Солона, Мімнерма, Феогніда Мегарського. Епіграми – присвяти Сімоніда Кеоського. Античне поняття ямбічної лірики, її представники: Семонід з Аморгу, Гіппонакт, Архілох.

Поняття про мелос, його різновиди. Представники монодичного мелосу: Алкей, Сапфо, Анакреонт. Особливості хорової меліки пісень Стесіхора, Івіка, Алкмана, Піндара та ін.

Античне римування. Поняття про “алкеєву строфу”, “сапфічну строфу”. Основні напрями творчих пошуків поетів Александрії, їх художні відкриття і творчі здобутки. Теокрит як засновник буколістичної поезії та різноманітних за змістом ідилій. Самобутність малих поетичних форм Каллімаха. Вплив давньогрецької лірики на розвиток європейської поезії.

Література: основна [1–5];
додаткова [1; 5; 7]

Тема 5. Зародження і розвиток давньогрецького театру

Перехід від лірики до драми, від дифірамба до трагедії. Основне джерело походження давньогрецької трагедії і комедії. Складові грецького класичного театру, їх призначення під час вистав. Драматичні змагання поетів-трагіків, організація вистав у дні Великих і Малих Діонісій. Використання акторами масок і котурнів. Роль хору в давньогрецькому театрі. Праця Арістотеля “Поетика”. Поняття про катарсис і жанр трагедії. Відмінності римського театру від давньогрецького. Особливості видовищних споруд у Давньому Римі, призначення амфітеатру. Римський Колізей. “Батько трагедії” Есхіл, його світогляд, суспільні переконання, їх висвітлення у трагедіях. Творчий спадок митця. Історична основа патріотичної трагедії “Перси”, міфологічне підґрунтя трагедії “Прометей закутий” і трилогії “Орестея”. Зміст і головні дійові особи трагедії “Прометей закутий”. Визначаль-

ні риси в характері головного героя. Нововведення Есхіла щодо організації театральних вистав.

Трагедії Софокла, їх міфологічна основа. Наділення дійових осіб рисами й думками своїх сучасників. Реформа Софокла в організації театральних вистав. Творчий доробок драматурга. Трагедії про долю Фіванського царя Едіпа та його нащадків (“Цар Едіп”, “Едіп у Колоні”). Зміст, система образів і своєрідність розгортання конфлікту у трагедії “Антигона”. Майстерність Софокла щодо створення жіночих образів у трагедіях “Антигона” і “Електра”. Переклади українською творів Софокла І. Франком, П. Ніщинським, Борисом Теном, А. Содоморою. Трагедії Софокла на українській сцені.

Драматична спадщина Евріпіда. Патріотична тематика його трагедій, особливості сюжету, зображення характерів дійових осіб (“Медея”, “Іфігенія в Авліді”, “Вакханки” та інші твори). Новаторство Евріпіда у драматичному мистецтві.

Давня аттична комедія, її структура, специфіка організації вистав. Аристофан та його комедії. Творчість Менандра.

Література: основна [1–5];
додаткова [1; 3; 5; 7; 10]

Тема 6. Давньогрецька проза

Зародження давньогрецької прози. Перші прозові жанри: історіографія, ораторське мистецтво, філософія. Найвизначніші праці давньогрецьких істориків і філософів. Проза епохи еллінізму та римського панування в Давній Греції. “Порівняльні життєписи” Плутарха, сатиричні діалоги Лукіана. Грецький роман, його тематична та художня своєрідність (“Повість про кохання Херея і Каллірої” Харитона, “Дафніс і Хлоя” Лонга, “Ефіопіка” Геліодора).

Література: основна [1–5];
додаткова [2; 5; 7]

Змістовий модуль II. Література Давнього Риму

Тема 7. Долітературний період і рання римська писемна література

Специфіка римського фольклору, міфотворчості та народної драми. Аппій Клавдій Сліпий як перший римський письменник. Розвиток римської писемної літератури під впливом давньогрецької (творчість Лівія Андроніка, Гнея Невія, Квінта Еннія). Найвизначніші

римські комедіографи Плавт і Теренцій. Загальна характеристика їх творчості.

Література: основна [1–4];
додаткова [1; 5; 7; 9]

Тема 8. Римська література періоду кризи Республіки та громадянських воєн

Вплив соціальної й політичної боротьби на розвиток літератури. Претекстата як трагедія з римським історичним сюжетом (“Брут” Акція). Різновиди римської комедії: паліата, тогата, ателана. Жанр сатири, його оформлення з фольклорної “сатури”. Викривальні, сатиричні вірші Луцілія. Літературна спадщина Ціцерона, мова й стиль його промов. Зміст і художні особливості поеми Лукреція “Про природу речей”. Поезія неотериків. Епілії, ліричні вірші та епіграми Катутла, його новаторство у галузі ритму поетичних творів.

Література: основна [1–4];
додаткова [1; 3; 5; 9]

Тема 9. Римська класична література періоду принципату Октавіана Августа

Загальна характеристика “золотої доби” римської культури та мистецтва. Письменники епохи принципату. Життєвий і творчий шлях Публія Вергілія Марона. Найвизначніші твори митця: “Буколіки”, “Георгіки”, “Енеїда”. Особливості художнього стилю буколістичної поезії Вергілія. Ідейний зміст, своєрідність сюжету та композиції, художнього стилю поеми “Енеїда”. Популярність твору Вергілія в європейських літературах, її травестійні переспіви та переробки. “Енеїда” І. Котляревського.

Поетична спадщина Квінта Горація Флакка: “Сатири”, “Оди”, “Послання”. Тематика цих творів, основні мотиви й особливості поезики. Тематика елегій Тібулла та Проперція.

Життєвий і творчий шлях Публія Овідія Назона. Три періоди творчості та основні твори. Любовні елегії першого періоду; “Метаморфози” (або “Перетворення”) – основний твір другого періоду; “Скорботні елегії” та “Послання з Понту” – творчий доробок третього періоду. Розмаїття тематики творів. Міфологічна основа, ідейний зміст “Метаморфоз”. Постать поета й осмислення його світоглядних позицій, відображених у поемі “Метаморфози”, у зображенні пись-

менника XX ст. К. Рансмайра (роман “Останній світ”). Римська історіографія (твори Юлія Цезаря, Саллюстія, Лівія, Таціта).

Література: основна [1–4];

додаткова [1; 5; 7; 9]

Тема 10. Література доби Пізньої Римської імперії

Своєрідність прози останнього періоду розвитку римської літератури. Філософські, поетичні й драматичні твори Луція Аннея Сенеки. Гай Петроній Арбітр та його роман “Сатирикон”. Поема “Фарсалії” Марка Аннея Лукана. Байки Федра. Викривальний характер епіграм Марка Валерія Марціала, сатир Деціма Юнія Ювенала. Огляд творчості письменника Луція Апулея. Проблематика, змістова та композиційна самобутність роману Апулея “Метаморфози, або Золотий осел”, його сатирична спрямованість.

Література: основна [1–4];

додаткова [1; 2; 5; 7; 9]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Тематика давньогрецької міфології.
2. Основні цикли давньогрецьких міфів.
3. Двоплановість у зображенні дійових осіб і подій у поемах Гомера.
4. Герої поеми Гомера “Іліада”.
5. Зображення пригод Одиссея в поемі Гомера “Одіссея”.
6. Гесіод як творець давньогрецького дидактичного епосу.
7. Поради та моральні настанови Гесіода у поемі “Роботи й дні”.
8. Елегійна та ямбічна лірика Давньої Греції.
9. Монодичний і хоровий мелос Давньої Греції.
10. Давньогрецький театр: обладнання та організація вистав.
11. Есхіл як засновник давньогрецької трагедії.
12. Прометей у зображенні Есхіла (трагедія “Прометей закутий”).
13. Трагедії Софокла про царя Едіпа.
14. “Медея” Евріпіда як зразок давньогрецької класичної трагедії.
15. Зміст і структура давньогрецької комедії.
16. Історичні праці Геродота, Фукідіда, Ксенофонта.
17. Комедії Менандра.
18. Александрійська лірика.
19. “Паралельні життєписи” Плутарха.

20. Давньогрецький роман.
21. Міфотворчість та історичні легенди Давнього Риму.
22. Плавт і Теренції як визначні римські комедіографи.
23. Поєми Вергілія “Буколіки” та “Георгіки”.
24. Змістова та художня своєрідність поеми Вергілія “Енеїда”.
25. Жанрове розмаїття поезії Горация.
26. “Мистецтво поезії” Горация.
27. Міфологічні сюжети в поемі Овідія “Метаморфози”.
28. Римські поети — сатирики Марціал та Ювенал.
29. Реальність і фантастика в романі Апулея “Золотий осел”.
30. Роль фольклорних і новелістичних сюжетів у романі Апулея “Золотий осел”.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ, ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Згідно з визначеними у кожному модулі темами слід опрацювати навчальний матеріал, виділивши в ньому найголовніші положення, літературознавчі терміни і поняття, значення яких необхідно запам'ятати. Потрібно також прочитати художні тексти, запропоновані для аналізу, розібратися в їх змісті, проблематиці та художніх особливостях.

Контрольна робота має відображати рівень опанування студентами теоретичного матеріалу з вибраної теми та навичок аналізу і самостійного узагальнення зібраної інформації.

Тему контрольної роботи студент вибирає, керуючись переліком, свій вибір узгоджує з викладачем. Не дозволяється брати однакову тему двом або більшій кількості студентів.

Контрольна робота може мати форму реферата або розгорнутої відповіді на контрольне завдання, якщо в ньому закладена певна аналітична ситуація. Інколи можливе поєднання цих двох форм.

Основні вимоги:

- уточнення завдання і пошук необхідних джерел для роботи над темою;
- опрацювання і конспективний виклад відповідних літературних джерел;

- складання плану роботи та відповідно до нього написання тексту із необхідними поясненнями й конкретними посиланнями на джерела інформації; із зазначенням відповідних сторінок;
- формулювання висновків та узагальнень з теми;
- обсяг контрольної роботи у формі реферату не повинен перевищувати 15 сторінок, а у формі відповіді на контрольне завдання — 6 сторінок;
- робота повинна бути оформлена відповідно до стандартних вимог на папері формату А4;
- план роботи має таку структуру:
 - вступ;
 - основна частина;
 - висновки;
 - список використаної літератури.

У вступі розкриваються основна мета контрольної роботи та актуальність проблеми.

В основній частині висвітлюються 3–4 питання, що розкривають зміст теми, при цьому необхідно посилатися на наукові джерела і тексти літературних творів.

У висновках містяться узагальнення, резюмування основних питань і проблем теми. Використані джерела (не менше 10) перелічуються в списку літератури в алфавітному порядку мовою оригіналу з усіма вихідними даними відповідно до стандартних вимог.

Контрольна робота має бути відправлена до навчального закладу не пізніше ніж за місяць до початку сесії для її рецензування та оцінки викладачем (за п'ятибальною шкалою). Якщо тема розкрита поверхово, допущені серйозні помилки або матеріал механічно переписано з навчальних посібників чи іншої літератури, то робота не зараховується і повертається разом з рецензією для доопрацювання згідно з вказівками викладача. На це студенту дається тиждень.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття про античність та її місце в розвитку літератури.
2. Античний пісенний фольклор.
3. Давньогрецька міфологія, її основні цикли.
4. Осмислення людської природи й долі в давньогрецьких міфах.
5. Основні періоди формування літератури Давньої Греції.
6. Поеми “Іліада” та “Одіссея” як зразки давнього героїчного епосу.

7. Гомер і “гомерівське питання”.
8. Боги й люди в зображенні Гомера (в поемах “Іліада” і “Одіссея”).
9. Особливості композиції й сюжету поем Гомера.
10. “Іліада” й “Одіссея” Гомера як енциклопедія життя стародавніх греків.
11. Засоби індивідуалізації характерів персонажів у поемах Гомера.
12. Архаїчний ідеал людини (через порівняння головних героїв поем Гомера “Іліада” та “Одіссея”).
13. Характер і художні засоби описів різних подій та явищ у поемах Гомера.
14. Ахілл і Одиссей. Порівняльна характеристика образів.
15. Поняття про гекзаметр та його використання в античній поезії.
16. Давньогрецький дидактичний епос.
17. Змістова та художня своєрідність поем Гесіода.
18. Основні види та жанри давньогрецької лірики.
19. “Мелос” і “лірика” у давньогрецькій літературі.
20. Давньогрецький монодичний мелос, його творці.
21. Хоровий мелос: зміст та основні жанри.
22. Давньогрецька елегійна лірика.
23. Ямбічна лірика Давньої Греції.
24. Основні мотиви лірики Алкея і Саффо.
25. Анакреонт і “анакреонтична лірика”.
26. Життєві ідеали поетів-воїнів Тиртея і Архілоха.
27. Легенди про поетів Орфея та Івіка, причини їх виникнення.
28. Байкар Езоп та його послідовники.
29. Античний театр: особливості будівель і специфіка організації вистав у Давній Греції і Давньому Римі.
30. Давньогрецька трагедія, її витоки й характерні ознаки.
31. Есхіл, Софокл, Евріпід як зачинателі давньогрецької трагедії, їхні нововведення в організації вистав.
32. Прометей у давньогрецькій міфології й у зображенні Есхіла (трагедія “Прометей закутий”).
33. Проблема свідомого вибору й нескорення долі у класичній давньогрецькій трагедії (“Прометей закутий” Есхіла, “Антигона” Софокла).
34. Особливості розгортання конфлікту у трагедіях Евріпіда.
35. Визначення трагедії та її впливу на глядачів за Арістотелем.
36. “Поетика” Арістотеля про сутність мистецтва та його жанри.
37. Комедії Арістофана.

38. Грецька аттична комедія.
39. Елліністичний період розвитку грецької літератури.
40. Змістова та жанрова специфіка александрійської лірики.
41. Малі поетичні форми поетів-александрійців.
42. “Аргонавтика” Аполлонія Родоського.
43. Прозові жанри давньогрецької літератури.
44. Давньогрецька історіографія, її автори.
45. Галерея паралельних портретів видатних греків і римлян у “Порівняльних життєписах” Плутарха.
46. Давньогрецький роман.
47. Основні періоди розвитку літератури Давнього Риму.
48. Давньоримська проза, її фундатори.
49. “Золота доба” римської літератури.
50. Зміст і художня своєрідність “Буколік” Вергілія.
51. Переосмислення в поемі Вергілія “Енеїда” гомерівського героїчного епосу.
52. Еней як новий зразок ідеального героя.
53. Травестійні переробки “Енеїди” Вергілія в літературах Нового часу.
54. Римська комедія. Еволюція розвитку.
55. Своєрідність комедій Плавта і Теренція.
56. Римська сатира (творчість Ювенала, Марціала).
57. Епоха, в яку жив і творив Овідій. Основні періоди його творчості.
58. Еволюція людства за Овідієм (поема “Метаморфози”).
59. Творчість Овідія у засланні (“Скорботні елегії”, “Послання з Понту”).
60. Вплив античності на творчість митців світу і розвиток літератури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Антична література: Підручник / За ред. А. Тахо-Годі. — К., 1978.*
2. *Никола М. И. Античная литература: Учеб. пособие. Практикум. — М., 2003.*
3. *Пащенко В. І. Антична література: Підручник. — К., 2001.*
4. *Підлісна Г. Н. Антична література для всіх і кожного. — К., 2003.*

5. *Радзич С.* История древнегреческой литературы. — М., 1977.

Додаткова

1. *Антична література: Довідник / За ред. О. Білецького.* — К., 1993.
2. *Античний роман / За ред. М. Борецького.* — Дрогобич, 2004.
3. *Античний театр / Упоряд. та передм. В. Пащенко.* — К., 2003.
4. *Словацька К.* Міфи Давньої Греції. Перекази. — К., 1998.
5. *Іванишин В.* Пізнання літературного твору. — Дрогобич, 2003.
6. *Кун М.* Легенди і міфи Давньої Греції. — К., 1998.
7. *Літературознавчий словник-довідник.* — К., 1998.
8. *Лисовий К.* Античний мир в термінах, именах и названиях: Словарь-справочник. — Минск, 1997.
9. *Словник античної міфології / За ред. О. Білецького.* — К., 1989.
10. *Шкуратова Н.* Проблема катарсису. — К., 1992.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни «Історія зарубіжної літератури» ч. I. Антична література	4
Зміст дисципліни «Історія зарубіжної літератури» ч. I. Антична література	4
Теми контрольних робіт.....	9
Методичні рекомендації до самостійного вивчення програмного матеріалу, виконання та оформлення контрольної роботи.....	10
Питання для самоконтролю.....	11
Список літератури.....	13

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп'ютерне верстання *М. І. Фадєєва*

Зам. № ВКЦ-2994
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП